

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. VII. Objectum materiale remotum Virtutis specialis Pœnitentiæ, est quodcumque malum vindicabile, à se commissum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

Et verò hunc dolorem sive tristitiam, affir-
mat Scotus supra q. 3. n. 2. unicam & primam
penam in certo aliquo sensu, quem illico sub-
iungit. Quærit ibi Doctor, Utrum Pœnitentia
virtus sit tantum unius penæ infligivæ? Pro
responsione autem supponit quòd sit duplex
regula Pœnitentiæ: *Quædam* (inquit) *naturali-*
ter cognoscibilis, ut scilicet quòd de peccato est dispi-
ciendum... *Alia* regula respiciens peccatum dete-
standum, tantummodo est nota ex revelatione, scilicet
quòd peccatum est detestandum in quantum est Dei
(Auctoris supernaturalis) offensivum, vel in quan-
tum aversum à Deo (Auctore supernaturali) vel
impedivum acquisitionis beatitudinis, vel in quan-
tum iudicivum finalis miseræ. Hoc supposito:

Ad propositum, ait Scotus, Pœnitentia primo mo-
do (id est, ut habet regulam naturalem) est tan-
tum unius penæ infligivæ, sicut eius regula tantum
essentiam unam penam infligendam, scilicet displicen-
tiam, ad quam sequitur tristitia, que est unica & pri-
ma pena. Secunda (Pœnitentia) est infligivæ cu-
iusque, cuius sua regula est dicatvæ: regula au-
tem sua, scilicet notitia habitæ ex divina Scriptura,
dicat plures penas esse infligendas, quas lator illius
legis, cuius penitens est minister, voluit infligi ad hoc,
ut sufficienter placaretur, & tales sunt multa, ut
colligitur ex Scriptura, v. g. confessio, contritio,
satisfactio, lacrymæ, jejuniùm, elemosyna
&c. de quibus inferius proprio loco.

Ex his interim liquidò constat, detestatio-
nem peccati ratione tristitiæ subsequens, ex
quocumque motivo iustissimeque virtutis eli-
ceatur, posse esse actum imperatum virtutis
Pœnitentiæ specialis; quoniam est vera pœna,
que debetur pro peccato commisso, sive spe-
ctes regulam naturalem Pœnitentiæ, sive super-
naturalem.

Quòd si aliquis pergat contendere aliquam
detestationem peccati fore actum elicivum vir-
tutis specialis Pœnitentiæ, non ago pugnaciter,
dummodo admittat, sicut antea dixi, tantum
esse actum secundarium; primarium autem esse
voluntatem vindicandi, seu ordinandi pecca-
tum per penam correspondentem, præscinden-
do ad eòquòd culpa tollatur, vel non tollatur.

Quòd addo: quia Licet culpa qua tollatur (utor
verbis Scoti supra q. 1. n. 9.) tollitur regulariter
per penam, sicut obligatio ad aliquid tollitur per so-
lutionem illius, & licet quandoque tollatur per aliud
à pena, æquivalens in acceptatione divina; tamen re-
gulariter per penam ordinatur, etsi non tollatur, & hoc
est quòd dicitur communiter, & accipitur à Boëtio lib.
4. de Consol. Philos. Prof. 4. quòd pena est ordinati-
va culpe, ita quòd non potest relinqui in universo ali-
qua culpa, cui non respondeat pena ordinativa. Et
simpliciter melius est peccatorem non correctum esse in
pena, quam sine pena; quia in primo est aliquid boni,
scilicet correspondentia iusta penæ ad culpam; in se-
cundo est tantum malitia, scilicet culpa, & impunita.
Itaque ex vi virtutis specialis Pœnitentiæ per
se & solitarie spectatæ, non tollitur peccatum;

procul dubio enim punitio sceleris, & offensa
remissio separari possunt; sicuti contingit in
damnatis, in quibus Deus iustitiæ vindicativæ
medium conservat per punitorem sine remis-
sione culpæ. Unde quòd de facto ad Pœniten-
tiam peccatoris Deus remittat offensam, con-
tingit ex consortio alterius virtutis, puta cha-
ritatis elicentis aut imperantis detestationem
peccati, vel certè ex consortio Sacramenti Pœ-
nitentiæ.

Dico; Elicentis aut imperantis, quia videtur
sententia Doctoris Seraphici, fugam peccati
non esse actum elicivum charitatis, sed dumtaxat
imperatum: hæc sunt eius verba 4. dist. 14.
p. 1. a. 1. q. 2. ad 2. Ad illud quòd obicitur, quòd cui-
dem virtutis est gaudere de aliquo, & de opposito tri-
stari; dicendum quòd verum est imperativè, sed non
elicivè: & hoc patet, quia charitas dicitur, & impe-
rat sugere peccatum; sed tamen timor elicivum motum
fuge. Alterius enim virtutis est imperare, & alterius
elicere: ut obedientia dicitur Deo obediendum in hoc
præcepto: Non machaberis, & continentia elicivum.

Nihilominus contrarium videtur verius, in-
telligendo peccatum directè oppositum virtuti
charitatis, id est, peccatum odii: de aliis porro
peccatis, v. g. luxuriæ, iniustitiæ & similibus,
quæ solum indirectè repugnant, quatenus vide-
licet cum illis de facto non potest stare actus
charitatis Dei super omnia, quid dicam? Fortè
hujusmodi repugnantia non sufficit, ut detesta-
tio illorum peccatorum sit actus elicivus chari-
tatis, quamquam bene ut sit actus imperatus.

Et verò quis scit, an non ideo dixerit Con-
cil. Trid. sess. 14. c. 4. *Etsi contritionem hanc ali-*
quando obaritate perfectam esse contingat? Non dicit
illam contritionem esse actum charitatis; sed
debere perfici per actum charitatis, insinuans
fortè contritionem non esse actum elicivum,
sed imperatum à charitate. De quo plura ubi
de contritione justificativa.

Atque hæc satis de objecto materiali proxi-
mo, sequitur objectum materiale remotum.
Dubitas quodnā illud sit? Resolutio dubii erit

CONCLUSIO VII.

Objectum materiale remotum
Virtutis specialis Pœnitentiæ est
quocumque malum vindicabi-
le à se commissum.

Objectum remotum voco illud, inter quod,
& internum actum à virtute speciali Pœ-
nitentiæ elicivum, aliquid mediat. Cum ergo
inter peccatum, seu malum vindicabile, &
actum internum Pœnitentiæ, puta volunta-
tem vindicandi, intercedat vindicta, sequitur
malum vindicabile tantum esse objectum
remotum.

R Quam-

Pœnitentiæ
per se non
tollitur pec-
catum.

An fuga
peccati sit
actus elicitus
charitatis?
D. Bonaventura.

200.
Affirmat
Auctor, in-
telligendo
peccatum
directè op-
positum
charitati.

201.
Quid sit ob-
jectum re-
motum?

Probatur
Conclusio.

194. Objectio.
Solvitur.
195. Ad de-
lectionem
peccati re-
quiritur pu-
nitio vel
æquivalens.
196. Quid sit ef-
fensa Dei
secundum
Scotum?
197. Quid sit ef-
fensa Dei
secundum
Scotum?

Aliquo sensu malum vindicabile potest dici obiectum proximum.

Quamquam alio sensu posset dici proximum, quatenus videlicet per se attingitur ab actu elicitio; nam Penitentia ex vi eiusdem affectus, qui proximè ab illa manat, & quasi eodem impetu, quo versatur circa aliquam operationem, attingit etiam peccatum; non enim sistit in nuda illa operatione, id est, in voluntate vindicandi, sed per illum transit in ipsum peccatum, ut hæc locutio declarat: *Volo vindicare peccatum.*

202. Probatur à simili.

Simili planè modo, quo Deus dici potest obiectum materiale Religionis solum remotum; quatenus videlicet Religio ex vi eiusdem affectus, qui ab illa manat, & quasi eodem impetu, quo versatur circa cultum divinum, attingit etiam Deum, siquidem non sistit in operatione, sed per illam transit ad Deum, ut hæc locutio declarat: *Volo honorare Deum.*

Quamquam in priori sensu Deus sit obiectum materiale Religionis solum remotum; quia videlicet attingitur ab actu interno Religionis mediante cultu. Et quod sic attingitur ab aliqua virtute, mediante scilicet actu eius principali, simpliciter vocatur obiectum remotum. Igitur Conclusio subsistit, quæ affirmat malum vindicabile esse obiectum materiale remotum virtutis specialis Penitentia.

203. Quid sit malum vindicabile?

Si autem à me queritur, quid sit malum vindicabile? Respondeo citius, quod meretur à Deo puniri, & quod vult Deus puniri. Ergo non tantum peccatum mortale (de quo nemo dubitat) sed etiam veniale, licet enim peccatum veniale non offendat Deum graviter, id est, non mereatur gravem penam seu punctionem; equidem aliquam mereri, non potest negare, qui credit illud dari: siquidem pena correlativa est culpæ, ergo ubi levis culpa, levis pena & levis punitio. Nonne temperantia gulam etiam levissimam, & iustitia furtum etiam levissimum detestatur? Ergo consimiliter Penitentia detestatur levissimam offensam, eamque punit.

204. An etiam omisio actus peccatoris seu consilii?

Quin imò putant aliqui hanc virtutem se extendere ad alias imperfectiones, quæ non sunt peccata, v. g. omissionem actus perfectioris aut consilii, ad quem non erat obligatio; licet enim propter illam Deus non positivè avertatur ab homine, equidem avertitur negativè, hoc est, minus convertitur, & deobligatur quasi ad danda auxilia efficaciacia & uberiora: quæ negatio tamen non fit positivè & in rigore pena, est tamen quasi indirectè, quatenus ex negatione auxilii efficacis consequitur culpa.

Suadet pars affirmans.

Sanè multoties audimus homines sæculares, alioquin bonos, conquerentes & summo opere dolentes, quòd ambabus ulnis non

amplexati fuerint statum religiosum, tum propter multiplicia pericula peccatorum, in quibus se vident constitutos, tum propter minorem abundantiam gratiæ ad illa pericula evadenda. Unde etiam sapienter veniam petunt à Deo neglectæ vocationis, & omnibus modis conantur Deum exorare & aliis obsequiis misericordiam divinam inclinare ad præstanda illa beneficia, quæ alioquin Deus in Religione neglecta præstitisset.

Sed quamvis hæc vera fiat, & talis motus animi suo modo vocari possit Penitentia; equidem sicut ille neglectus in rigore non est culpa, ut suppono; ita pariter talis motus in rigore non est Penitentia, sed alius similis affectus ad Penitentiam reducibilis.

Quantum ad peccatum habituale & originale, liquet profectò secundum nostram principia utrumque esse verum & proprium obiectum specialis virtutis Penitentia; nam juxta Conclusionem positam, malum sive peccatum vindicabile est proprium obiectum hujus virtutis, teste Scoto 4. distinct. 14. qu. 2. n. 4. Obiectum (virtutis specialis Penitentia) peccatum vindicabile. Et n. 9. Proprium obiectum istius est malum vindicabile, seu reus in quem est vindicandum.

Et dubitare quisquam poterit, an peccatum habituale & originale sit vindicabile? An ille, qui hujusmodi peccato obnoxius tenetur, verè sit reus, in quem est vindicandum? Quid enim aliud est peccatum habituale, quàm peccatum actuale moraliter permanens? Et quid aliud originale quàm nostrum in Adamo peccatum actuale, morali existentia in nobis à natura manens?

Enimverò quòd peccato originali in altera vita debeat perpetua pena damni, nemo catholicè negare potest. Præterea docet Catholica fides, quòd peccato habituali mortali debeat æterna pena damni & sensus. Quinimò secundum aliquos Scotistas, inter ceteros Felicem Tentativa Complutensis tom. posteriori tract. de Peccatis & vitii cap. 18. diff. 2. n. 13. peccatum habituale pro formali est reatus seu deputatio passiva ad penam æternam.

Et videtur esse Scoti supra q. 1. n. 7. ibi: *Nihil aliud est post actum peccati cessantem, offensa, macula, & reatus, nisi ista relatio rationis, scilicet ordinatio ad penam, ut est disconveniens ipsi animo, dicitur eius macula, sicut per oppositum probrietas: ut autem est obligatio formaliter ad illam penam, dicitur reatus; & ut est actus voluntatis divine, in quo est tota ista realitas, per quem actum ordinatur ad talem penam, dicitur offensa. Nihil enim aliud est offendi, vel irasci in Deo, quàm velle vindicare istam penam, & licet Deus dicatur figurativè iratus vel offensus: tamen accipiendo istam rationem*

207. Peccatum habituale potest dici obiectum proximum.

sed non persuadet.

205. An peccatum habituale & originale sit italia mala.

208. Peccatum originale est in natura.

Quid peccatum habituale?

Quid originale?

206. Originis alii debeat pena æterna damni, habituale etiam penam sensus.

209. An peccatum originale sit in natura?

Quomodo Deus dirigit iratus?

rationem irasit pro velle vindicare, exclusâ passione circumstante illud velle, Deus formaliter est iratus vel offensus; quia formaliter est volens vindicare peccatum commissum contra legem.

207. Quidquid sit de mente Scoti, de qua hîc non est locus disputandi: Istud, inquit ipse n. 8. quod dicitur est remanere post actum in peccatore potest dici et quodammodo delectari iuxta illud Symboli: Remissionem peccatorum. Idque non sine pena (ut loquitur n. 9.) vel æquivalente in acceptatione divina.

Ergo secundum Doctorem nostrum peccatum habituale, est peccatum vindicabile, id est, punibile seu ordinabile per pœnam: igitur objectum materiale virtutis Pœnitentiæ specialis, est gratis admitteremus peccatum habituale quâ tales, non esse objectum retractationis, ut vult Lugo disp. 3. n. 13. Sufficit enim quod sit objectum displicentiæ, ac per consequens tristitiæ, & quod voluntas per illam displicentiam possit pro peccato habituali satisfacere. Quod etiam de originali, ut patet, eodem modo dicendum est.

Licet quippe hoc peccatum non sit actio nostra physica, quemadmodum peccatum personale; adeoque non subiaceat retractationi: æquidem est actio nostra moraliter, per quam verè & realiter constituitur maculati & inimici Dei, dignissimi que aternâ pœnâ damni, si non etiam sensus: ergo eatenus potest nobis displicere, & possimus illud detestari, de eo dolere, omnibusque modis conari ad ipsius deletionem; quod satis est ut sit objectum Pœnitentiæ specialis, licet fortè minùs proprium quàm peccatum personale.

Hoc siquidem, sicuti est actio nostra physica; itaque omnino libera, ita etiam subest libera nostræ retractationi; non quasi voluntas facere possit, ut præteritum non sit præteritum; nam ut habet commune axioma: Quod factum est, infatum fieri nequit; sed quoniam ita sentit se affectam, ut si adhuc peccandum foret, nollet absolute peccare, adeoque non peccaret. Quod dici nequit de peccato originali; sic enim voluntates nostræ in voluntate Adami positæ erant, ut etiam ipsi nondum existentibus, & fortè si extitissent, quàm maximè reluctanti- bus, Adamo peccante, in ipso omnes peccare- mus. Sed de hac quæstione alibi latius.

209. Venio ad peccatum dimissum, & quæro an etiam illud sit materia Pœnitentiæ? Affirmat Lugo disp. 3. n. 15. quantum ad actum retractationis; possum enim velle non fecisse illud peccatum, ne offenderem Deum: sicuti post vulneris vel morbi curationem possum dolere de causa antè data.

Præterea possum velle illud vindicare, & pro eo satisfacere, si remissio est dubia vel sub conditione, si dimissum non sit.

Solum ergo dubitatur, an qui est omnino certus de remissione, possit adhuc velle lumere

vindictam aut satisfacere? Ratio pro parte negativa est; quia ubi non est debitum, non potest esse satisfactio; & ubi non est culpa, non potest esse punitio.

Adhuc tamen, inquit Cardinalis supra, dicendum videtur posse virtutem Pœnitentiæ elicere actum circa peccatum dimissum, quo velit satisfacere & compensare pro illo, ut ex alio & alio titulo extinguatur. Hoc enim videtur commune aliis virtutibus, ut possint suo debito satisfacere, vel adæquatè, vel abundanter; v. g. gratitudo potest velle retributionem majorem, quàm exigeret beneficium acceptum; item obedientia potest velle audire duo Sacra, ut satisfaciat abundantius præcepto audiendi Sacrum: justitia item potest velle tribuere infamato honorem plusquam exigeretur ad tollendam infamiam.

Aliud enim est ad quid virtus obliget, & quod est necessarium ad intentum illius; aliud verò ad quid perfectio illius virtutis moveat. Obligat quidem justitia, v. g. ad retributionem honoris æqualis cum infamia illata; movet verò perfectio justitiæ ad majorem honorem retribuendum, sicut Zachæus, qui, si quempiam in aliquo defraudaverat, reddebat quadruplum: ita Pœnitentiâ non obligat, nisi ad extinguendum adæquatè debitum peccati, atque ideo extincto debito per condonationem, cessat obligatio compensandi: at verò potest perfectio Pœnitentiæ movere adhuc ad satisfactionem abundantior- em exhibendam.

Quare quoad hoc differt ille, qui non peccavit, ab eo, qui peccavit, licet peccatum sit jam omnino ablatum: nam ille primus non potest pœnitere ob defectum objecti Pœnitentiæ; hic verò secundus, licet jam non habeat debitum obligans, habet tamen titulum pro quo possit abundantius & perfectius satisfacere; sicut etiam Christus pro nostris peccatis satisfecit abundantius, quàm necessitas exigeret. Hucusque Eminentissimus.

Sed interrogo unum verbum: si Petrus propter delicta sua meruisset flagellari, nunquid perfectio justitiæ vindicativæ moveret ad ipsum suspendendum? Sic enim abundantius satisfaceret debito. Interim credo firmiter quod Petrus non laudaret illam abundantiam, sed meritò tamquam injustam ab illa exciperet & execraretur. Sanè perfectio virtutis non potest reperiri, ubi ipsa virtus non reperitur: jam autem non reperitur justitia vindicativa positâ æqualitate inter pœnam & culpam: ergo neque ejus perfectio. Et idem est de justitia commutativa, alijsque virtutibus.

Itaque Zachæus vel implevit præceptum legis Exod. 22. v. 1. Si quis furatus fuerit bovem

210. Affirmat Lugo, est certò con- faret de re- missione.

Aliud est ad quod virtus obligat, aliud ad quod movet perfectio, ut virtus justitiæ movet ad majorem honorem retribuendum, sicut Zachæus, qui, si quempiam in aliquo defraudaverat, reddebat quadruplum: ita Pœnitentiâ non obligat, nisi ad extinguendum adæquatè debitum peccati, atque ideo extincto debito per condonationem, cessat obligatio compensandi: at verò potest perfectio Pœnitentiæ movere adhuc ad satisfactionem abundantior- em exhibendam.

Differentia inter eum qui non peccavit, & qui peccavit, licet peccatum sit jam omnino ablatum: nam ille primus non potest pœnitere ob defectum objecti Pœnitentiæ; hic verò secundus, licet jam non habeat debitum obligans, habet tamen titulum pro quo possit abundantius & perfectius satisfacere; sicut etiam Christus pro nostris peccatis satisfecit abundantius, quàm necessitas exigeret. Hucusque Eminentissimus.

211. Rejicitur sententia Lugoniana.

Respondetur ad exemplum Zachari.

ed non est uadetur.

205. an pecca- tum habi- tale & ori- ginalè sine alia mai.

206. originali ebetur pœ- a aeterna anni.

Quid origi- nale?

206. originali ebetur pœ- a aeterna anni.

omodo differant sententia & res- ex Sco-

omodo sus dici- ritatus?

aut ovem, & occiderit vel vendiderit, quinque boves pro uno restituet, & quatuor oves pro una ove, aut certe ex abundante fecit charitate. Nam cum satis certum non haberet quantum cuique abstulisset, voluit, ne forte aliquid alienum retinens erraret, quadruplo plus reddere, quam sibi debere videbatur. Ergo exemplum est extra rem, cum nos agamus de eo, qui certus est de plena satisfactio-

212. & ad alios casus.

S. Thomas.

Ad alios casus Respondeo; illud abundantius non dari ab illis virtutibus, sed à virtute liberalitatis, aut simili. Excipio gratitudinem, quæ, ut ait Doctor Angelicus 2. 2. qu. 106. a. 6. in corp. *Quandiu recompensat minus vel aequale, non videtur facere gratis, sed reddere quod accepit; & ideo gratia re-compensatio semper tendit, ut pro suo posse aliquid minus retribuatur.*

De obli-

Rem. 12. Obligatio gratitudinis est interminabilis.

Obligatio iustitiæ obediens & c. per primum actum perfectè extinguitur.

Et ibidem ad 2. sic inquit: *Debitum gratitudinis ex charitate derivatur: que quanto plus solvitur, tanto magis debetur, secundum illud ad Rom. 13. Nemihi quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: Et ideo non est inconveniens, si obligatio gratitudinis interminabilis sit.*

An forte etiam obligatio iustitiæ, obedienciæ, Penitentis & c. interminabilis? Nemo id hæcenus dixerit. Quin & ipse Cardinalis supponit debitum illarum virtutum per primum actum perfectè extinguitur: impossibile autem videtur extinguere debitum quod extinguitur est; sicut impossibile domum destructam destruere, combustam comburere, occisum occidere, tollere ab aliquo, quod jam non habet, sed pridem ablatum fuit.

213.

Potest fieri ut virtutis præceptum obliget ad actum, & non ad perfectionem actus.

Haud inficior fieri posse, ut virtutis præceptum obliget ad actum, & non ad perfectionem actus; v. g. præceptum contritionis obligat non ad determinatam intensiorem actus, cum si vera sit contritio, sufficiat in quovis minimo gradu, ut infra videbimus, ideo si quis intensivè conteratur, ad perfectionem pertinet illa intensio, non ad obligationem: hoc, inquam, non inficior; sed quid tum?

Nonne illa intensio ponitur ad solvendum debitum, quod non est, sive quod jam deletum est? Neutiquam; quoniam intensio non distinguitur ab actu intenso: antequam autem actus intensus sit, debitum supponitur existere, cum per actum illum intensum solùm deleatur, estò per actum remissiosem fuisset deletum. Porro impræsentiarum quæritur, an quando per unum actum, debitum perfectè deletum est, possit voluntas alium elicere, aut imperare ad illud idem debitum delendum, quæ sunt toto cælo diversa.

214.

Iustitia inclinatur ad solvendum pretium summum.

Deinde fatemur, iustitiam v. g. inclinare ad solvendum pretium summum rei vendibilis, estò satisfaceret emptor solvendo pretium infimum; & quid mirum, cum utrumque sit pretium iustum; adeoque contineatur intrâ

limites objecti iustitiæ, quod non est indivisibile, sed habet quandam latitudinem; interim tamen, quod dabitur ultra summum pretium, tamquam inæquale rei venditæ, nullatenus respicit iustitiæ, sive perfectiorem obligationem illius, sive perfectionem: ratio patet, quia est extrorotam latitudinem sui objecti, quod est æqualitas inter datum & acceptum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

Ergo consimiliter si peccatum perfectè dimissum est, & perfectè vindicatum ad æqualitatem summam, ut sic loquar, quidquid ultra assumetur, aptum ad vindicandum, non iustitiæ vindicativæ actus, defectu materiæ seu objecti, sed charitatis, aut alterius erit virtutis.

Dices cum Lugone de Iustitia disp. 1. n. 25. *secunda solutio debiti, licet illud inveniat extinguitur, potest tamen quasi in genere causæ formalis illud debitum iterum impedire, sicut secundum peccatum mortale, licet inveniat gratiam ablatam per primum, adhuc iterum illam impedit in genere causæ formalis.*

215. Objectio.

Quod quidem aperte constat in secunda Missa, quam quis audit die Festo; nam dum eam audit, ponit quod Ecclesia præcipit, nempe audire Missam illâ die: ergo dum eam audit, satisfacit etiam præcepto Ecclesiæ: quid enim aliud est satisfacere præcepto, nisi facere id, quod præcipitur? Ergo si secundo facit, id quod præcipitur, secundo satisfacit eidem præcepto.

Post hoc secundo satisfaci præcepto.

Similiter ergo, qui ex iustitia debet unum librum Petro, si postquam dedit ei unum, dederit alterum, etiam tunc satisfacit debito, quia etiam tunc dat quantum promisit. Unde si postea Petrus petat sibi satisfieri, poterit debitor nullâ factâ mentione primi libri, probare solum quod dederit hunc secundum; atque ideo solverit debitum: ergo per hunc etiam secundum satisfecit; alioquin allegaret falsum, nempe se dando illum librum, solvisse, & liberasse se ab illo debito, si reverâ illius libri redditio nullo modo solvisset debitum.

& secundo satisfaci debiti iustitiæ.

Fatendum ergo est secundam solutionem aptam esse ad delendum; quia seipsâ formaliter facit, ut eâ positâ, debitum illud non possit exigi: ergo seipsâ impedit inæqualitatem; quia seipsâ facit, ut debitor non debeat aliquid creditori, nec retineat quidquam ex eius bonis potest ergo eligi à virtute iustitiæ illa secunda solutio ad finem iterum impediendi inæqualitatem positam per debitum præcedens. Hucusque Eminentissimus.

Sed numquid rem acu tetigit? Sanè longius à scopo & veritate aberravit. Interrogosiquidem, Joannes audiens Missam sibi non præceptam, sed Petro tantum, putas quia satisfacit præcepto? Hoc putare non est lapientis: & tamen facit id quod præcipitur, nempe audire Missam illâ die.

216. Respondetur objecti.

Si dixeris, non præcipitur Joanni, sed Petro. Respondeo, neque præcipitur Joanni audire

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

secus ad solvendum quod excedit omnem pretium iustum.

audire secundam Missam in die festo; ergo illam audiens non facit id quod sibi præcipitur: ergo non implet præceptum.

Similiter ergo, qui ex iustitia debet unum librum Petro, si postquam dedit ei unum animum solvendi debitum, & illud totaliter extinguendi, dederit alterum, tunc non satisfacit priori debito, quod amplius non existit; quia licet tunc det quantum promisit, non tamen ex vi illius promissionis, quæ supponitur amplius non obligare; adeoque non dat illud quod promisit, id est, illud, ad quod ex iustitia vel fidelitate obligatur.

Unde quamdiu constat de prima solutione, falso probat se satisfacisse debito, dando secundum librum. Si tamen creditor negaret dationem primi libri, vel si causaretur dationem illam fuisse donationem gratuitam, & non solutionem promissionis; tunc indubie verum allegaret, nempe se dando secundum librum solvisse, & liberasse se ab isto debito, utpote quod iuxta mentem creditoris pro tunc adhuc extabat.

Fatendum ergo est secundam solutionem, licet apta sit ad delendum debitum, casu quo debitum esset, de facto tamen illud non delere, ex hypothesi quod nullum pro hoc tempore sit; id est, deletet si esset: sicut secundum peccatum mortale privaret hominem gratiâ, si gratia esset; quia verò supponitur non esse, de facto non privat. Jam autem virtus iustitiæ non eligit quod potest impedire inæqualitatem, sed quod de facto impedit; quamvis alioquin in illo possibili impedimento possit sibi simpliciter complacere.

Argues rursus cum Eminentissimo supra in 26. possum me secundo obligare ad idem, quod jam prius debebam, per quam secundam obligationem non debeo plus, vel aliud, sed illud idem secundo debeo. Sic qui ex voto debet obedientiam, potest iterum secundo voto se obligare ad eandem obedientiam, quod est ponere secundum motivum, ad reddendam turpem & illicitam inobedientiam.

Sic etiam creditor postquam semel condonavit debitum, potest iterum secundo idem debitum condonare: quod nihil est aliud, nisi iterum cedere juri, quod acquisiverat, & iterum se obligare ad non utendum illo jure, & apponere secundum titulum ad reddendum sibi turpem actionem exigendi illud debitum.

Sic Deus in Sacramento Penitentia Sacerdotum ministerio remittit iterum & iterum peccata, quæ jam semel & sæpius remisit: & tamen secunda etiam & tertia est vera remissio peccati, & sufficit ad veritatem formæ absolutionis.

Sicut ergo creditor potest remittere secundo debitum semel remissum; apponendo novum impedimentum, quo se denuò obligat

moraliter ad illud non exigendum; sic ipse debitor potest per secundam solutionem denuò obligare creditorem ad non exigendum illud debitum; tam enim obligatur creditor ad non exigendum per secundam solutionem, quam per secundam condonationem, quæ denuò ipsum femet condonaret illud debitum. Hæc ille.

Sed respondetur, per multiplicationem votorum de eadem re, non multiplicari obligationes, cum secundum & tertium votum solum sint quasi recordationes & approbationes seu simplices complacentiæ primi voti; quod inde patet, quia primo voto sublato per dispensationem aut alio modo, nulla restat obligatio ex secundo aut tertio voto; neque propter secundum aut tertium votum dispensatio redditur magis difficilis, sicut reddi deberet, si novas induceret obligationes; cum major ratio requiratur ad solvendum tria vincula, quam unum. Unde non magis turpis est aut illicita inobedientia post tertium votum, quam post primum.

Sic etiam creditor, postquam semel condonavit debitum, potest iterum secundo condonare, quod nihil est aliud, quam approbare condonationem prius factam, & quasi illius recordari, minimè autem de novo cedere juri suo, cum nullum amplius habeat, cui possit cedere; unde actio exigendi illud debitum non est turpior post centum condonationes, quam post unam.

Quantum ad Sacramentum Penitentia, non requiritur ad veritatem formæ vera remissio peccati; sed sufficit collatio gratiæ remissivæ peccatorum, ut inferius proprio loco demonstrabitur. Sicut ergo creditor non potest remittere secundo debitum semel remissum, apponendo per illam remissionem novum impedimentum, quo se denuò obliget moraliter ad illud non exigendum, sic ipse debitor non potest per secundam solutionem (si ita placeat vocare, quia reverà non est solutio, sed liberalis donatio) denuò obligare creditorem ad non exigendum illud debitum, sicuti non potest obligare ipsum ad non exigendum debitum, quod antea numquam fuit; nam debitum remissum in morali estimatione habetur, ac si numquam fuisset. Igitur quemadmodum ubi nullum præcessit debitum, aut inæqualitas, non potest inveniri actus iustitiæ, qui pro objecto formali respicit æqualitatem; neque itidem inveniri poterit ubi debitum præcessit, & jam certò ad æqualitatem solutum est.

Hæc sit ergo finalis resolutio saltem probabilis: virtus specialis Penitentia non potest infligere poenam strictè dictam pro peccato perfectè & planè dimisso; quamvis alioquin ex superabundanti Charitate, aut alia virtute, voluntas possit illud denuò detestari & de illo rursus dolere, jejunare, orare, & alia opera

218. Respondetur obijectioni, & satisfactio exemplo.

219. Satisfactio exemplo.

220. Virtus specialis Penitentia non potest infligere poenam strictè dictam pro peccato perfectè dimisso.

sechs ad solvendum quod excedit omnem pretium istum.

215. Objectio.

Potest secundum satisfieri præcepto.

216. Respondetur obijectioni.

217. Illa obijectio non potest esse in peccato mortali.

218. Respondetur obijectioni.

219. Respondetur obijectioni.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

penitentia idonea ad satisfaciendum exercere, interim tamen sine animo satisfaciendi, seu constituendi aequalitatem inter poenam & culpam, cum jam aequalitatem inveniat constitutam; adeoque ulteriorem poenam assumendo, potius causet inaequalitatem: equidem non vitiosam, quoniam voluntaria, idque per opera ex se bona & honesta, & non sine causa.

Reg. 23. de Reg. Juris in 6.

Unde hic posset habere locum Regula 23. de Reg. Juris in 6. *Sine culpa, nisi subijta causa, non est aliquis puniendus.* Quæris, quæ hic sit causa? Resp. sufficiens causa est peccatum praecessisse, & misericorditer à Deo fuisse dimissum.

221. Obiectio solvitur.

Si inferas: ergo peccatum dimissum potest puniri, quod est contrarium nostræ doctrinæ. Resp. cum distinctione; potest puniri poenâ latè dictâ, concedo totum; strictè dictâ: quæ videlicet assumitur ad constituendam aequalitatem inter poenam & culpam, nego Consequentiam.

Et verò quòd Regula illa non sit intelligenda de tali poena, vel indè colligitur, quòd pro exemplo exceptionis communiter Canonistæ afferant Sacerdotem leprâ divinitus percussum, qui sine ulla sua culpa, etiam præterita, ab Ecclesiæ administratione removetur, sed non sine causa, videlicet propter horrorem & scandalum populi. Quis autem dixerit, aliquem propriè puniendum absque ullo peccato proprio vel alieno? *Omnis poena* (inquit D. August. l. 1. Retract. c. 9.) *si iusta est, peccati poena est.*

D. Aug.

222. Peccatum plene dimissum in ordine ad punitionem propriè dictam nullum est; sed respectu Absolutionis sacramentalis.

Igitur peccatum plene & perfectè dimissum, id est, dimissum quoad culpam, & omnem poenam, perinde se habet in ordine ad punitionem propriè & strictè dictam, ac si numquam fuisset, secus in ordine ad Absolutionem sacramentalem, & consequenter satisfactionem, quæ in Sacramento imponitur, ita volente Christo, qui potuit pro materia Sacramenti instituire omne peccatum aliquando commissum, quantumcumque postea fuerit remissum in Sacramento, vel extra illud; sic tamen ut tali casu satisfactio illa non habeat rationem punitionis strictè dictæ, sed latè tantum, id est, impositionis alicujus operis satisfactorii, sive de factò per illud satisfiat, sive non. Quamquam si certum esset Confessario omnia peccata confessâ plenariè esse remissa, nullam posset imponere satisfactionem.

Ratio diffinitivæ

Quocirca non mirandum, si peccatum omnino dimissum, possit esse materia Sacramenti Penitentia, & non materia virtutis specialis Penitentia, sive obiectum justitiæ vindicativæ; nam Sacramentum Penitentia institutum est, non tam ad conferendam gratiam remittentem peccatum, quàm gratiam remissivam peccati; non præcisè ad vindicandum peccatum, sed magis ad ostensionem clementiæ divinæ, quæ per Sacramentum supplet, quod alioquin sæpè ex parte penitentis deest ad re-

missionem peccatorum accipiendam; & ubi nulla remissio necessaria est, liberaliter confertur donum gratiæ justificantis.

Dixi signanter, *Dimissum quoad culpam, & omnem poenam*; quia non video quare justitiæ vindicativæ, & per consequens virtutis specialis Penitentia, non possit in presenti vita eligere poenam, ut effugiat penitentens poenam alterius vitæ, quæ culpâ remissâ manet perfolvenda. Dico igitur reatum poenæ alterius vite esse materiam & obiectum virtutis specialis Penitentia, est enim malum, quod remanet ex peccato, & ideo ad peccatum reduci potest, est etiam vindicabile, in quantum tolli potest per poenas hujus vitæ.

223. Reatus poenæ alterius vite est materia vindicativæ virtutis specialis Penitentia.

Hæc videtur aperta doctrina Concilii Tridentini, sess. 14. c. 9. ubi sic legitur: *Docet præterea, tantam esse divinam munificentiam largitam, ut non solum poenis spontè à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.*

Probatur ex Conc. Trident.

Consonat can. 13. ejusdem sess. *Si quis dixerit pro peccatis quoad poenam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri poenis ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, sed neque spontè susceptis, ut ieiunij, orationibus, elemosinis, vel alijs etiam pietatis operibus, atque ideo optimam penitentiam esse tantum novam vitam; anathema sit.*

226. Constat in-
ter-
ven-

Si obijcias: reatus poenæ temporalis non est offensa Dei. Resp. non est offensa æterna, & dissolvens amicitiam essentialem Dei, concedo; non est offensa temporalis, retardans visionem Dei, nego Assumptum. Sanè secundum Scotum 4. dist. 14. q. 1. n. 9. *Offensa Dei vel ira, est eius velle vindicare, vel aliquid ad placandum sufficiens exigere; velle autem vindicare, est velle punire, quamdiu ergo Deus vult punire peccatum, tamen si poenâ tantum temporali, vult vindicare, & per consequens manet offensus seu iratus.*

224. Obiectio solvitur.

Quomodo poena temporalis fit offensa Dei?

Itaque ex affectu vindicandi peccatum, & placandi Deum, potest quis à se repellere reatum poenæ, seu obligationem ad poenam temporalem, quæ manet peccato dimisso quoad culpam: repellit autem, ut ex dictis perspicue manifestum est, per opera satisfactoria; acque adeò Penitentia non amplectitur illud malum poenæ in hac vita, nisi ut penitentens fugiat reatum poenæ, & poenam in altera vita. Firmissimè ergo tene, & nullatenus dubites, reatum poenæ esse verum obiectum materiale virtutis Penitentia specialis.

Quomodo poena temporalis fit offensa Dei?

227. Obiectio.

Sed quid dicam de actu materialiter tantum malo? Nonne & hic erit obiectum hujus virtutis? Non puto, saltem directum, proximum & immediatum. Ratio est plana; quia non participat rationem formalem talis obiecti, scilicet rationem

225. An actus materialiter tantum malus sit obiectum Penitentia?

228. Obiectio.

rationem offensæ divina; voco enim actus materialiter tantum malos, qui vel ex defectu cognitionis, ut si nullo modo advertens malitiam comedo carnem die veneris, vel ex defectu libertatis, ut in dormientibus & stultis contingit, non sunt peccata nequidem venialia, licet aliquo ex se sint contra legem. Constat autem hujusmodi actus non esse vindicabiles à Deo: ergo neque ab homine tamquam ministro Dei.

Vindicabiles, inquam, non tantum positivè, sed etiam negativè, id est, non possunt esse causa, ut Deus propter illos neget auxilia congrua, cum planè careant libertate, quò mali sunt; in quo distinguuntur ab illis imperfectioribus, de quibus supra tractavimus: nam illos voluntas planè liberè amplectitur, & ideo meretur subtractionem amplioris auxilii divini.

Interim quoniam actus illi, materialiter tantum mali, generant habitum vitiosum, & disponunt voluntatem, ut postea facilius cum advertentia & plena libertate faciles actus faciat, quibus Deus offendatur; hinc sub illa ratione possunt à voluntate odio haberi, non quidem quatenus Deum offendunt, sed quatenus disponunt saltem remotè ad Dei offensam.

Porro illud odium non esse actum directum, proximum & immediatum justitiæ vindicativæ, nemo, qui novit naturam illius virtutis, potest ignorare. An autem sit actus indirectus & remotus, pendet ab hac questione, an justitia vindicativa non tantum velit infligere poenam pro peccato commissio, sed etiam evitare omne illud, quod poenam posset mereri. Si affirmaveris, consequenter affirmas odium istud esse actum remotum illius virtutis, ut per se manifestum est. Sin verò negaveris, similiter patet quid sit dicendum.

Objicies: virtus amicitiaè directè & proximè dolet de damno illato amico etiam inadvertenter; item temperantia de ebrietate tantum materialiter malà, & sic de cæteris virtutibus: ergo etiam Pœnitentia de actu tantum materialiter malo.

Respondet Arriaga disp. 4. n. 30. secutus Lugonem disp. 3. n. 17. negando Consequentiam. Disparitas, inquit, est manifestà; quia in malo illato amico, etiam sine ulla mea culpa, immo etiam si à me non sit illatum, sed à bestia, invenitur propriè & formaliter malum amici, quod amicitia detestatur; quia illud malum non desumitur ex causa aut libertate, à qua procedit, sed à seipso.

Similiter in ebrietate, etiam inconsideratè admittà, invenitur indecentia moralis objectiva contra temperantiam, ratione cujus illam potest temperantia detestari: at cum Pœnitentia respiciat hæc objectiva, non secundum id, quod habent ex natura sua, & secundum malitiam, quam ex se objectivè habent, antequam

prohibeantur & ratione cujus prohibentur; sed feratur ad illa, prout habent denominationem formalem offensæ Dei; hæc autem nullo modo invenitur sine libertate, non potest Pœnitentia versari circa eas actiones necessarias.

Quando autem dicitur, eas materialiter esse offensam Dei, est repugnantia in terminis; quia offensam Dei in suo conceptu dicit essentialiter libertatem; unde hæc deficiente, nec materialiter nec formaliter potest esse offensam Dei: unde nec etiam propriè possunt dici materialiter peccatum. Possunt tamen dici materialiter mala, quatenus verè antecedenter ad libertatem habent malitiam rationi naturali physicè contrariam, quæ est fundamentum ut prohibeantur, unde ab aliis virtutibus possunt tales actus odio haberi, non verò à Pœnitentia. Hucusque Arriaga.

Sicut si poneretur aliqua virtus (inquit Cardinalis supra) cujus proprium munus esset, prohibere, ne homo operetur contra conscientiam: sanè hæc virtus nullum actum posset detestari, nisi eum, qui fieret cum advertentia; alioquin enim non fuisset contra conscientiam, & per consequens non caderet sub objecto illius virtutis: sic se habet Pœnitentia, quæ cum solum habeat odio offensam Dei, non potest odifere actum indeliberatum, quia ille non est offensam Dei. Hæc Eminentissimus.

Verum hæc doctrina non placet Dicastillo, qui disp. 1. n. 147. existimat, quòd malitia indecentiæ, quam odio habet temperantia, quando quis ebrius est, non sit effectus ipse alienationis sensuum & usus rationis; sed exhibitio voluntaria causa, scilicet immoderata potatio, & quia hæc dissonat rationi, ideo (inquit ille) est prohibita immoderantia in potando, ita ut non sit prohibitum, nec possit prohiberi nimium potare, præcindendo à voluntaria, vel non voluntaria potatione, sed voluntariè, scienter & liberè nimium potare; hoc autem non potest esse præcisà advertentià aut inadvertentià.

Quocirca n. 149. respondet ad objectionem, negando alias virtutes propriè, proximè & immediatè odio habere objectiva opposita materialiter mala, id est, actus prædictos sine advertentia factos, sed dum fiunt seclusà advertentià, esse extra latitudinem objecti detestabilis à tali virtute; idemque judicium esse de illis, atque de Pœnitentia; quia nimirum advertentiæ defectus inculpabilis tollit rationem objectivam odii, & abominationis propriè, proximè & immediatè oppositam tali virtuti, tollendo rationem illam malitiæ moralis, contrariam honestati, ad quam virtus inclinât. Hucusque Dicastillo.

Et ut dicam, quod sentio, non adeò malè: cum enim virtus moralis sit habitus electivus, propriè, proximè & immediatè inclinât in actus electivos, per consequens propriè, proximè

228. Implicet esse materiam rationem offensam Dei;

non tamen materiale malum.

229. Hæc doctrina non placet Dicastillo.

230. Respondetur ad objectionem.

231. Respondetur ad objectionem.

Judicium Auctoris.

bi
re
m.
n.
n.
lis
re
vi.
co
e.
n.
o.
e.
Probatur ex
Conc. Tert.
dent.
223.
Reatus peccati
na alterius
vini est ma
re teria virtutis
specialis
Pœnitentia
non est
habitus
proprie
226.
Interim
224.
Objecio
227.
Objecio
225.
An actus
materialiter
tantum ma
lus sit obje
ctum Pœnitentia?

ximè & immediatè detestatur actus electivos sibi oppositos ; secundariò autem detestatur impedimenta & obstacula, quæ possent vel impedire vel retardare , quò minus voluntas prorumpat in eos actus , vel respuat oppositos.

Quidquid sit de hac controversia , quæ parvi est momenti , certum est homines justos & timoratos sapiùs dolere , & detestari etiam actus solum materialiter malos , v. g. illusiones diabolicas , quas in somno patiuntur , privationem usùs rationis , quam inadvertenter sibi causant per excessum in potu , & similia , sive ex amore virtutis , cui illi effectus materialiter opponuntur , sive etiam ex amore divinæ bonitatis & justitiæ , cui nollent nec quidquam materialiter seu physicè oppositum contigisse.

Sic etiam dolemus & detestamur damnum à nobis inadvertenter proximo datum tamquam effectum inæqualitatis , oppositum æqualitati , ad quam non lædendam virtus justitiæ inclinatur.

Similiter dolere possumus & detestari negligentiam nostram in vindicando peccato commisso , estò illa negligentia fuerit inculpabilis , quia reverà existit inæqualitas inter pœnam & culpam , oppositam æqualitati , ad quam constituendam virtus specialis Pœnitentiæ inclinatur.

Restat ut aliquid breviter disseramus de peccatis alienis. Non quæro hic an possimus illa retractare ; certum quippe est quòd non , quandoquidem non cadat sub propriam retractationem , saltè efficacem , quod proprià actuali voluntate nullatenus est factum ; nullatenus , inquam , id est , sive proximè sive remotè : nam contractum celebratum per meum Procuratorem , possum postea propriè retractare ; quia circa actum Procuratoris habui ego voluntatem actualem propriam , quã saltè dedi illi meas vires , & consensu in ipsius actionem.

De quo ergo hic disputatur , est , an possim ego dolere de peccato alieno , sicut de proprio , illud detestari , procurare ne fiat , immo in me ipso vindicare ? Parti affirmativæ videtur ob stare Scotus 4. dist. 14. q. 1. n. 15. ubi sic ait : *Pœnitere est vindicare peccatum à se commissum. Pœnitere est detestari vel odire peccatum à se commissum. Et n. 16. Pœnitere est pœnam infligendam pro peccato suo commissio gratanter acceptare. Pœnitere est pœnam sibi pro peccato suo infligendam patienter sufferre.* Similiter loquitur Doctor Angelicus 4. dist. 14. q. 2. a. 2. & alii Theologi communiter.

Enimverò quis dicat esse humilem , qui vult alios esse humiles , aut esse abstinentem , qui vult alios jejunare ? Alioquin Deus diceretur esse humilis & pœnitens , quia vult nos esse humiles & pœnitentes , & Angeli etiam essent abstinentes , quia volunt nos abstinentes : ergo pœnitens non est , qui vult alios satisfacere pro

fuis offensis , sed qui satisfacit pro propriis. Hæc pro parte negativa.

Pro parte autem affirmativa facit , quòd aliæ virtutes non solum videantur inclinare ad desiderandam honestatem sui objecti , illi subiecto , cui insunt , sed etiam aliis. Sic enim docet experientia , casum desiderare castitatem in aliis , sobrium sobrietatem , justum justitiam , & sic de cæteris : ergo similiter pœnitens non solum vult non offendere Deum , sed etiam vult ne Deus ab aliis offendatur , non solum vult vindicare peccatum , sed etiam vult ut alii vindicent : nam turpitudine offensa , quam odio habet , & honestas vindictæ , quam amat , eadem est in aliis , ac in se ; per consequens non tantum vult vindicare peccatum à se commissum , sed etiam ab altero commissum , non tantum detestari peccatum à se commissum , sed etiam commissum ab altero , cum utrobique sit eadem honestas & turpitudine.

Eccè difficultas utriusque partis , quæ meo iudicio probat in utraque aliquid esse veri : pro cuius explicatione , nota aliud esse me velle pœnam alterius , sive ut alter faciat Pœnitentiam ; aliud me velle facere Pœnitentiam pro peccatis alterius. Numquid , quia ego detestor peccatum alterius , aut pro illo satisfacio per jejunium , eleëmofynam &c. idcirco alter dicitur pœnitere ? Clarum est quòd non. Sin autem exhortationibus meis procurem in altero detestationem sui peccati , jejunium , eleëmofynam &c. liquet profectò alterum verè pœnitere.

Et sanè haud clarè video , cur peccatum alienum non possit esse directum & immediatum objectum meæ Pœnitentiæ , estò (quod non) fornicatio v. g. aliena , & propria , essent peccata specie distincta , cum utraque sit vera & propria offensa Dei , quæ est ratio formalis objectiva detestationis & vindictæ.

Interim tamen quia principalis vindicta , sive pœna ordinativa peccati , est retractatio , quæ est propria ipsi peccatori : hinc Scotus supra Doctor Angelicus , aliique communiter Theologi Pœnitentiam definiunt seu describunt per ordinem ad peccatum proprium.

Hinc Christus non dicitur Pœnitentiam egisse , licet reverà pro nostris peccatis satisfecerit , & procul dubio illa fuerit detestatus ; quia videlicet ultra illam detestationem & satisfactionem Christi , requiritur propria retractatio , aut alius actus æquivalens in peccatore adulto ad remissionem peccatorum.

Sed quid si diceretur Pœnitentiam egisse pro peccatis nostris ? Talis sanè locutio nihil absolum in se continet , amplius quàm hæc : *Christus passus est pro peccatis nostris.* Itaque propria retractatio specialiter sibi vindicatur nomen Pœnitentiæ : quamquam honestas illius virtutis , etiam in aliis actibus invenitur , estò secundariò & minus principaliter.

Cæterum

237. Homines timorati fœpius detestantur actus tantum materialiter malos.

& damnum proximo inadvertenter datum.

Item negligentiam inculpabilem in vindicando peccato commisso.

232. Quid dicendum de peccatis alienis.

Non possumus ea retractare.

An possumus de illis dolere sicut de peccatis propriis ?

Videtur negare Scotus.

Non dicitur humilis , qui vult alios esse humiles.

233. Siquidem pars affirmativa.

Causa desiderata est causa desiderata in aliis.

234. Iudicium auctoritatis.

Peccatum alienum potest esse directum & immediatum objectum meæ Pœnitentiæ.

Principalis vindicta est retractatio peccati.

235. Quia Christus non dicitur egisse Pœnitentiam.

239. Imitatio.

Ceterum quod ejusdem virtutis sit, sibi velle castitatem, & velle illam alius, tamquam probabile docet Scotus 3. distinct. 33. num. 16. ubi admittit in voluntate Angelicam virtutem temperantiae, & probat dicens: Velle bonum circa agibile non solum sibi, sed etiam alteri (& hoc non tantum in ordine ad bonum divinum, sed in quantum est bonum quoddam proprium) est quaedam perfectio voluntatis, & voluntas Angelicam non est necessario imperfecta, igitur potest sibi competere habitus, quo velit mihi bonum temperantiae: in quantum est mihi bonum conveniens, & habitus iste non potest dici charitatis, quia, ut dictum est, iste habitus non est tantum bonum, ut quoddam ordinatum ad diligendum Deum, sed sub ratione propria bonitatis in eo, nec est alius habitus quam temperantiae, quia per mihi & tibi non variatur ratio formalis habitus; igitur sicut habitu temperantiae formaliter eligo mihi hoc bonum, ita habitu eiusdem rationis potest mihi quilibet velle hoc bonum.

Et si inferas: ergo in Deo erunt virtutes morales. Respondet Doctor: Hoc modo consequenter potest poni in Deo esse rationem virtutum moralium, sicut in eo conceditur charitas sine accidentalitate eius.

Certe vellem scire, cur id non posset poni. Quia, inquit aliquis, in Deo nulla est moralis libertas five indifferentia, cum omnia objecta moralia aequaliter respiciat, adeoque eius voluntas ex objecto morali creato non sumit suam honestatem.

Smising de Deo uno tract. 3. disput. 4. nu. 26. aliam addit rationem, quae generaliter potest applicari omni virtuti morali, quamvis Auctor solum expresse loquatur de temperantia & fortitudine: quia, inquit, ad rationem virtutis temperantiae & fortitudinis requiritur, ut inclinet ad eligendum medium illarum virtutum propter ipsum; at Deus non eligit medium illarum virtutum propter ipsum: ergo non habet virtutem temperantiae & fortitudinis. Minor probatur: quia Deus quidquid extra se vult, vult primo & immediate propter seipsum, seu propter divinam bonitatem absolute, qui est affectus virtutis divinae charitatis.

Accedat tertia ratio; quod virtus moralis sit habitus electivus mediis a prudentia definiti; at in Deo non potest esse affectus boni a prudentia regulabilis, quippe voluntas divina seipsa summè est recta: ergo in ipsa non potest esse virtus moralis, praesertim talis quae respicit medium rationis, & versatur circa objectum arduum ac difficile, moderaturque passiones, ut est fortitudo & temperantia; haec liquidem non

conveniunt Deo, ut nimis clare patet. Denique si sufficeret, quod Deus nobis velit temperantiam, jam mater intemperans posset simul esse temperans, optans filiae temperantiam.

Sed haec rationes non convincunt; ut autem ab ultima exordiar; Respondetur primo, eundem posse simul esse temperantem v. g. in cibo, & intemperantem in potu; idque quia eadem virtus habet plures actus, adeoque inclinare potest ad unum, & non ad alterum.

Respondetur secundo, talem mulierem non esse temperantem; quoniam non intendit aut vult temperantiam filiae ex amore temperantiae, sive propter ipsam virtutem, quod tamen necessarium est ad actum virtutis moralis, ut docet Aristoteles 2. Ethicor. 4. dicens: Ea quae ab artibus sunt, bonum ipsum in seipsis habent: sufficit igitur si ipsa aliquo modo sese habentia fiant; id est, materialiter fiant secundum artis regulas, etiam si artifex id non intendat, sed forte cum distractione opus perficiat. At ea quae a virtutibus procedunt, non iuste aut temperate aguntur, si sint iusta aut temperata, sed si & agens sic se habens agat: primo quidem si sciens, deinde si eligens propter ipsa, tertio si firmo animo ac immutabili eligat; firmo, inquam, ac immutabili animo, id est, non solum quadam velletate inefficaci aut simplici complacentia, sed absoluta & efficaci voluntate, quae ex se, seu ex modo tendendi in objectum, stabilis ac firma sit.

Jam autem si mulier praefata ex amore virtutis ageret, etiam illam sibi ipsi optaret, & in seipsa procuraret, quod cum non faciat, sed contrarium, ut supponitur, signum est, quod non velit filiae bonum temperantiae propter ipsum, sed ut bonum filiae est, qui affectus, si est virtutis alicujus, amicitiae est, non temperantiae; aut certe propter aliquod bonum proprium utile, commodum vel delectabile, & sic non est opus ullius virtutis, sed amor merè naturalis, vel sanè pertinet ad naturalem charitatem erga seipsam. At verò Deus videtur velle nobis inesse bonum temperantiae & fortitudinis propter ipsum, seu propriam ejus honestatem; idque scienter vel efficaciter, quantum est ex parte sua.

Ad tertiam rationem Respondetur: regulari per prudentiam, solum est de ratione creatae virtutis moralis, secus virtutis moralis ut sic, sed ad hanc sufficit speculativum prudentiae dictamen, quod utique in Deo reperitur. Per accidens ergo est, quantum ad praesens; quod regula sit distincta a regulato; dummodo tamen regula ad sit, quae hic est voluntas divina. Deinde voluntas

Quarta ratio.

240.

Respondetur ad 4. rationem. 1. Idem potest esse simul temperans in cibo, & intemperans in potu.

Respondetur 2.

Aristoteles

Que requiruntur ad actum virtutis.

Qui alter vult tem perantiam ex amore virtutis, eam etiam sibi ipsi procreat.

241.

Responsio ad 3. rationem.

divina habet aptitudinem, ut reguletur ab intellectu; nam si non esset prima regula, indubiè ab illo regularetur.

Confimiliter ex arduitate & difficultate boni honesti non delimitur essentia virtutis ut sic, sed ad summum virtutis creatæ & habitualis; siquidem hæc arduitas & difficultas non fundantur in objecto, neque in per se principio operis honesti; sed in subjecto & principio operis honesti, quatenus limitatum est vel impeditum, ne possit se solo & absque habitu superaddito, vel absque principio supplente vicem habitus promptè operari circa tale honestum: ceteroquin actus producti ab illo, qui habet habitum, & ab alio non habituato, deberent esse specie distingui, cum tamen constet esse ejuldem essentia & speciei; quamvis objectum respectu habituati non sit arduum, sicut respectu non habituati.

Pari modo dico, non esse de essentia virtutis temperantia & fortitudinis, quod actualiter moderentur passiones; sed planè sufficere quod sint moderativa passionum, si quæ subjecto insint; ac proinde quod subjectum habeat passiones vel non, per accidens est, & impertinens ad rationem essentialem istarum virtutum.

Venio ad primam rationem, & dico, in Deo sufficientissimam esse indifferentiam ad virtutem moralem; quamquam enim non moveatur ejus voluntas ab objecto creato, equidem potest ex se eligere quod voluerit, tamen inter se forent æqualia.

Audiamus Doctorem Subtilem 1. dist. 39. qu. 5. num. 15. ubi explicans triplicem libertatem nostræ voluntatis, sic inquit: Quantum ad primum, dico, quod voluntas in quantum est actus primus, libera est ad oppositos actus: libera etiam est mediante illis actibus oppositis ad opposita objecta, in qua tendit, & ulterius ad oppositos effectus, quos producit. Prima libertas habet necessariò aliquam imperfectionem annexam; quia potentialitatem passivam voluntatis & mutabilitatem. Tertia libertas non est prima; quia, si per impossibile nihil efficeret extra, adhuc in quantum voluntas posset libere tendere in objecta, scilicet per actus internos; unde per efficere extra intelligit actum externum. Media autem ratio libertatis ipsa est sine imperfectione, immo necessaria ad perfectionem: quia omnis potentia perfecta potest tendere in omne illud, quod est natum esse obiectum talis potentia; ergo voluntas perfecta potest tendere in omne illud, quod est natum esse volibile. Libertas igitur prima sine imperfectione in quantum est libertas, est ad opposita objecta, in qua tendit, cui us sic accidit ut oppositos effectus producat.

Rogas Scotum, quæ libertas ex his tribus conveniat voluntati divina? Respondet ibidem nu. 21. Quantum ad primum; dico, quod voluntas divina non est indifferens ad diversos actus volendi & volendi; quia hoc in voluntate mea non erat sine imperfectione voluntatis. Voluntas enim nostra erat libera ad oppositos actus, ad hoc ut esset libera ad objecta opposita, & hoc propter limitationem utriusque actus respectu sui obiecti: ergo, postea illuminatione ejuldem voluntatis ad diversa objecta, non oportet, propter libertatem ad opposita objecta, ponere libertatem ad oppositos actus. Ipsa enim voluntas divina libera est ad oppositos effectus, sed hoc non est prima libertas, sicut nec in nobis. Remanet ergo libertas illa, quæ est per se perfectionis & sine imperfectione, scilicet ad objecta opposita; ita quod sicut voluntas nostra potest diversis voluntibus tendere in diversa volibilia: ita illa voluntas potest unica voluntione simpliciter illimitata tendere in quacumque volibilia, ita, quod si voluntas illa, vel illa voutio esset tantum unius volibilis, & non posset esse opposita, quod tamen est de se volibile, hoc esset imperfectionis in voluntate, sicut deductum est prius de voluntate nostra. Huculque Doctor Subtilis. Quis autem dubitare potest, hujusmodi libertatem in voluntate divina abundanter sufficere ad rationem virtutis moralis?

Superest ergo sola ratio secunda, propter quam Smilung negat in Deo illas virtutes. Sed ad illam respondet Joannes Ponticus Sum. Theolog. disput. 6. nu. 29. duplicem esse in qualibet virtute morali honestatem, unam ipsiusmet virtutis, alteram referibilitatem ejus ad Deum, quatenus bonitas ipsius est placens Deo, & cedens in honorem & laudem ejus: nihil autem impedit, quò minus Deus velit illud obiectum propter utramque bonitatem; & si id faceret, verum elicit, quod vellet illud obiectum formaliter propter semetipsum, & hoc non obstante, vellet ipsum etiam propter honestatem virtutis moralis: ergo non obstante, quod Deus debeat omnia velle propter semetipsum, non sequitur, quin exerceat etiam actum virtutis moralis. Sanè licet viri perfecti omnia opera sua faciant ex charitate divina, neque insint in naturali morum honestate, non tamen destituuntur propria virtute temperantia & fortitudinis aut simili.

Unde docent Theologi communiter, Martyrium esse opus fortitudinis, & charitatis contritionem de peccatis opus Penitentia & charitatis, & sic de aliis. Quin immo opus, quò à pluribus virtutibus procedit, eò perfectius est; & sistere in honestate virtutis moralis, videtur esse, secundum Divum Augustinum, vitiosum; sic enim ait lib. 19. de Ci.

ut nec arduitas obiecti.

neque actualis moderatio passionum.

242. Respondetur ad primam rationem. In Deo est sufficiens indifferentia ad virtutem moralem.

Probat ex Scoto.

In voluntate nostra est triplex libertas, ad oppositos actus, obiecta, & effectus.

243.

243. Quæ libertas conveniat voluntati divina?

Non competit libertas ad oppositos actus, sed ad opposita objecta & oppositos effectus.

244. Respondetur ad secundam rationem.

Dupliciter est honestas virtutis, una ipsiusmet virtutis, altera referibilitatis ejus ad Deum.

245. Opus quod à pluribus virtutibus procedit eò perfectius est.

de Civit. cap. 25. Proinde virtutes, quas sibi habere videtur (animus & ratio) per quas imperat corpori & vitis ad quodlibet adipiscendum vel tendendum, nisi ad Deum retulerit, etiam ipse vicia sunt potius, quam virtutes. Nam licet à quibusdam tunc vera & honeste videntur esse virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expectantur, etiam in inflata ac superbia sunt: & ideo non virtutes, sed vicia iudicanda sunt.

Respondet Smiling supra nu. 28. Ex charitate divina posse dupliciter exerceri opus temperantiae & fortitudinis, aut cuiuscumque virtutis moralis; primo elicitive, secundò imperativè. Elicitive, quando actus voluntatis, quo quis elicit medium virtutis moralis, est elicitus à charitate, eò quòd medium virtutis moralis sit volitum propter Deum ut sic: sicut enim omnia alia sunt referibilia in Deum ut sic, ita etiam medium virtutis moralis; atque ita charitas, ratione huius motivi universalis, potest actu à se elicitò, illud medium in Deum ut sic referre, & illud eligere propter Deum sic spectatum.

Imperativè verò, quando actus, quo quis eligit medium virtutis moralis, est imperatus à charitate; potest enim voluntas per charitatem non solum velle materiam virtutis moralis, seu medium talis virtutis, sed etiam actum virtutis moralis circa tale medium sub propria honestate spectatum; quemadmodum velle potest actus aliorum habituum, & potentiarum naturalium; atque ita potest per actum charitatis imperare actus aliorum principiorum, ipsi voluntati subiectorum. Hacenus Smiling.

Sed hæc non solvunt difficultatem. Quid namque repugnat, quòd aliquis actus divine voluntatis formaliter consideratus, feratur in alia bona, dummodo per alium actum reflexum, quo quasi imperetur, ordinetur ad Deum? Cùm enim objectum eius sit propter se volibile, nihil impedit, quòd minus voluntas divina aliquo actu velit ipsum propter se; nam licet videatur perfectius ipsum velle propter Deum, quàm propter se; tamen hoc non tollit, quin sit perfectum, velle ipsum propter se; sed tantum arguit, quòd Deus velit etiam ipsum propter Deum.

Enimverò, quamvis, ut multi docent, Deus perfectius cognoscat creaturas in sua essentia, quàm in ipsismet creaturis, hoc tamen non impedit, quòd minus Deus cognoscat eas in se ipsis; sed bene arguit, quòd Deus etiam eas in semetipso cognoscat. Quidni idem in proposito dici possit?

Et universaliter loquendo, quoties sunt duae perfectiones inæquales composibiles, quarum minus perfecta non involvit ullam imperfectionem, præterquam negativam, quòd scilicet sit minus perfecta, quàm altera; perfectionis est habere utramque: jam verò amare honestatem temperantiæ propter ipsammet, est solummodo minor perfectio, quàm amare illam propter Deum; ergo uterque amor est ponendus in Deo.

Confirmatur; quia in Christo ponitur scientia beata, & per se infusa respectu eisdem objecti, cùm tamen una sit perfectior altera. Nisi ergo aliqua virtus ex sua particulari ratione involvat aliquam positivam imperfectionem & repugnantiam cum infinita Dei perfectione, noli timere ubi non est timor, audacter, inquam, pone illam in Deo; non per modum habitus, quasi voluntas divina non sit ex ratione sua formali potens ad tendendum in quodcumque objectum propositum per intellectum, aut simpliciter, aut facillè, quòd repugnat ejus infinitati, sed per modum actus.

Et ideo dico, quòd omnis virtus moralis possit esse in Deo quoad actus aliquos minus principales, quoniam potest nobis diligere honestatem illarum virtutum, & desiderare, ut alii eam ament, ac sibi procurent, atque hoc ob ipsammet perfectionem illius honestatis.

Itaque, ut ad primum propositum revertamur, admitti potest in Deo sine aliquo inconvenienti vel absurdo actus virtutis Paenitentiae specialis, estò secundarius & minus principalis, quo videlicet nobis diligit illam honestatem, & desiderat ut nos eam amemus, ac nobis procuremus, ubi necessaria fuerit; idque ob ipsammet perfectionem illius honestatis.

Sed numquid ideo Deus bene dicitur poenitens? Patet quòd non, cùm illa denominatio, ut supra dictum est, desumatur ab actu principali, scilicet retractatione proprii peccati, qui nullatenus Deo potest convenire, utpote repugnans ejus infinitæ bonitati.

Atque ut in Deo volitio, quæ vult nobis Poenitentiam, non esset actus virtutis Poenitentiae propter rationem ex Smiling allegatam, nihil obstat quòd minus in Angelo talis sit; utpote in quo non habet locum illa ratio, ut planum est, similiter in Beatis, & in Christo, ac ejus sanctissima Matre Maria; de quo plura Conclusionem sequenti, ubi de subiecto huius virtutis.

Impresensiarum adverto, aliquos distinguere inter Poenitentiam infusam & acquiritam;

243. In Christo ponitur scientia beata & per se infusa respectu eisdem objecti.

244. Omnis virtus moralis potest esse in Deo quoad actus aliquos minus principales.

249. In Deo potest admitti actus aliquis virtutis Paenitentiae specialis.

A quo tamen non bene dicitur Deus poenitens.

250. An sit eadem ratio

243. Quæ libertas comparatur voluntati divinæ
Non competit libertas ad objectum, sed ad opposita objecta & oppositos effectus.

244. Respondetur ad secundam rationem.
Dupliciter est honestas virtutis, una ipsiusmet virtutis, altera referibilia eius ad Deum.

245. Opus quod à pluribus procedit eò perfectius est.

Pœnitentiæ infusa & acquisita?

Negant aliqui.

Rejiciunt eorum fundamentum.

Honestas quæ movet ad propriam & alienam Pœnitentiã, est ejusdem speciei.

251. Responsio Lugonis.

Differentia specifica quæ dicitur.

Aurum & argentum specie distinguuntur si physicè considerentur; sed si theologicè.

Ternarius hominum & ternarius equorum differunt specie physica; sed ternarius equorum differunt specie physica, sed si theologicè.

tam; & illam quidem admittunt posse inclinare ad amorem Pœnitentiæ propriæ, & amorem Pœnitentiæ alienæ; quia nimirum principale motivum est bonitas ipsa Pœnitentiæ secundum se, quæ eadem est in me & in alio; negant autem id posse Pœnitentiã acquisitam; quia, inquit, quando ego ex habitu Pœnitentiæ volo vindicare peccatum à me commissum, sive volo propriam Pœnitentiã, motivum non est sola honestas Pœnitentiæ secundum se, sed honestas, quæ apparet in eo, quod ego faciam Pœnitentiã, sive quod ego sim pœnitens; quod quidem motivum differt specie ab honestate, quæ apparet in eo, quod alii sint pœnitentes.

Sed contrà; decencia & honestas, quæ mihi apparet in Pœnitentiã alterius hominis, non differt specie ab honestate, quæ apparet mihi in Pœnitentiã mea; Contritio siquidem est in utroque homine ejusdem speciei, subjectum item seu natura rationalis, cui apparet decens illa honestas, ejusdem quoque speciei est: ergo tota illa honestas, quæ movet in utroque casu, est ejusdem speciei; neque enim apparet, quomodo convenientia illa habeat diversam speciem, si nec bonum conveniens, nec subjectum, cui convenit, nec finis ad quem ordinatur, sit diversæ speciei.

Respondet Cardinalis Lugo disput. 3. n. 30. differentiam specificam inter aliqua duo nihil aliud esse, quàm differentiam notabilem, quam prudentium existimatio invenit inter illa: potest autem contingere, ut aliqua duo existimenter notabiliter differre in ordine ad aliquem finem, quæ tamen in ordine ad aliam considerationem non differant notabiliter.

Sic aurum & argentum in ordine ad considerationem physicam, quæ considerantur naturæ physicæ rerum, differunt notabiliter, & tamen in ordine ad considerationem theologicam non differunt notabiliter; & ideo voluntas furandi argentum, propter bonitatem argenti, differt specie physicâ à voluntate furandi aurum propter bonitatem auri; quia Physicus multa considerat circa aurum, quæ non considerat circa argentum; & tamen illæ duæ voluntates non differunt specie theologicâ, nec sunt peccata specie diversa, quia Theologus non curat de illa differentia, nec est considerabilis ad intentum Theologi.

Sic etiam ternarius hominum, & ternarius equorum differunt specie physica, non tamen differunt specie arithmetica; quia Arithmeticus ad suum intentum non curat de illa differentia; sed de æqualitate vel inæqualitate numeri: unde è contra ternarius equorum differt specie arithmetica, à quinario equorum, non tamen differunt specie phy-

sic tres equi à quinque equis. Hæc Eminentiſſimus.

Ex quibus concludit illas duas honestates Pœnitentiæ, v. g. castitatis vel propriæ non differe quidem specie physicâ, differe tamen specie morali, seu in ordine ad mores; puta propter majorem, & diversam obligationem, quam habet quis ordinandi & componendi mores proprios, quàm alienos.

Verùm hæc responsio non satisfacit; quæro enim an idem habitus, v. g. castitatis, qui ante votum castitatis inclinabat ad observantiam hujus virtutis, post votum amplius non inclinaret? Nemo sanæ mentis potest dicere, fortè non amplius inclinaret; & tamen post votum est major & diversa obligatio. Similiter argumentor de obedientia, paupertate & similibus virtutibus; quæ ante votum sunt libera; putas quod in illis exercitatus, non facilis post votum eliciet actus illarum virtutum, quàm inexercitatus? Non est prudentis hoc cogitare. Ergo idem habitus, qui antea inclinabat ad actum liberum, nunc inclinatur ad actum obligatorium. Quare, nisi quia in utroque actu invenitur eadem honestas objectiva?

Ergo similiter idem habitus seu virtus Pœnitentiæ, qui inclinatur ad propriam Pœnitentiã, qui inclinatur ad propriam Pœnitentiã, etiam poterit inclinare ad Pœnitentiã alienam non necessariam, idque quia eadem objectiva honestas in utraque reperitur; dixeris actus specie morali distinctos, seu non, parùm curo; siquidem habitus sicut causatur non ab entitate morali, sed physicâ; ita etiam inclinatur ad entitatem physicam, & non tantum ad moralem; cum ergo secundum Lugonem illi duo actus non distinguantur specie physicâ, nulla est ratio quare non possint produci ab eodem habitu physico.

Quod omnes fateti debent, qui cum Scototo docent, eundem habitum posse producere actum bonum & malum, cum procul dubio actus bonus & malus specie distinguantur.

Unde miror Arriagam, qui disput. 33. de Virt. in communi n. 10. tenet fieri posse, ut quis habitu virtutis acquisitæ vitiosè utatur, non solum ut objecto, verùm etiam ut principio; miror, inquam, hunc Auctorem disput. 4. de Pœnitentiã n. 8. recurrere cum Lugone ad distinctionem moralem, dicens: Si fermo sit de acquisita Pœnitentiã, certum puto duos esse habitus distinctos, quo & mihi, & proximo peccatum fugio.

Ratio est clara; quia habitus acquisiti producuntur ex actibus, ideoque solum facilitant ad actus similes illis à quibus producti sunt. Actus autem quo mihi amo bonum aliquod, sive differat specie physicâ, sive non, ab actu quo alteri amo idem bonum, certum est moraliter

252. Responsio Lugonis non satis facit. Idem habitus virtutis inclinatur ad actum liberum & necessarium.

253. Idem habitus virtutis inclinatur ad actum liberum & necessarium.

Idem habitus virtutis inclinatur ad actum liberum & necessarium.

254. Arriaga docet duos esse habitus distinctos, quo & mihi & proximo peccatum fugio.

Ratio est clara, quia actus solum moraliter distinguuntur propter factum, licet eadem virtus & difficultas, rem alterius moraliter

raliter valde differre, quia illa diversitas prop-
rii & alieni, est maxima in ordine ad amo-
rem; unde non solum in objecto Pœnitentia,
sed in omni alio bono experientiâ certum est,
posse quem facillimum esse ad amandum sibi
bonum, difficillimum tamen ad amandum il-
lud alteri personæ. Ita ille.

Sed contrâ; etiam experientiâ certum est,
posse quem facillimum esse ad amandum sibi
bonum, difficillimum tamen ad amandum
sibi malum, & tamen idem habitus, qui incli-
nat hodie ad amorem boni, v. g. orationem
non prohibitam, crastinâ die posita prohibi-
tione inclinabit ad orationem malam.

Ergo pari ratione idem habitus Pœnitentia
potest inclinare ad amorem propriæ Pœnitentia
& Pœnitentia alienæ, quamvis facillime
homo amet propriam Pœnitentiam, difficulter
autem Pœnitentiam alienam: siquidem
illa major facilitas non oritur præcisè ex
virtute Pœnitentia, sed ex alio habitu ad-
iuncto, scilicet ex amore proprio; unde si tam
intense homo amaret proximum suum, sicut
seipsum, eadem facilitate amaret Pœnitentiam
proximo, quâ sibi ipsi: ergo ex illa
facilitate & difficultate non rectè colligitur
distinctio specifica, nequidem moralis actuum
Pœnitentia, multo minus habituum.

Ceterum Lugo supra n. 32. addit in con-
firmationem suæ sententiæ, quod amor, quo
diligo Petrum, non differat specie ab amore,
quo diligo Paulum, & tamen uterque amor
differat specie ab amore, quo amo meipsum:
quia, inquit, idem motivum in specie physica
aliter movet ad amandum naturam propriam,
& alienam. Quare habitus etiam amicitia erga
Petrum, non differat specie ab habitu amicitia,
quo diligo Paulum, sed solum numero, uter-
que tamen differat specie ab habitu, quo amo
meipsum; quia ego ipse moraliter loquendo
sum objectum & motivum specie diversum
mei amoris, ab aliis omnibus hominibus; li-
cèt physice loquendo objectum amatum non sit
specie diversum. Hæc ille. Sed æquè incerta
sunt, atque id, in cuius confirmationem ad-
duntur, adeoque eadem facilitate negantur,
quæ affirmantur.

Fateor, Charitas inclinât ad amandos nos-
iplos, præ quovis proximo, juxta illud com-
mune dictum: *Charitas incipit à se ipso*. Et quid-
ni, cum Christus dicat Matth. 22. v. 39. *Diliges
proximum tuum sicut teipsum*? Ubi dilectio nostra
ponitur mensura dilectionis proximi; porro per-
fectio & rectitudo regulæ ac exemplaris magis
convenit ipsi regulæ, quam regulato.

Unde dicitur Eccl. 14. v. 5. *Qui sibi nequam
est, cui alii bonus erit?* Et subditur v. 6. *Qui sibi
invidet, nihil est illi nequam*. Ratio est; major
unio hominis ad seipsum. *Dua conditiones* (in-
quit Scotus 3. dist. 27. n. 21.) *concurrunt in
obiecto amabili, scilicet unitas & bonitas; & licèt*

unitas quandoque superet (ut patet in homine,
qui magis sibi ipsi est unitus quam Deo) tamen
bonitas (divina, à qua actus diligendi essentia-
liter dependet) ex alia parte recompenfat.

Sed numquid, quia dilectio sui ipsius est per-
fectior dilectione proximi, ideo illa dilectio-
nes specie inter se distinguuntur? Non puto
quod prudentem æstimatio inter illos actus in-
veniat notabilem differentiam, dummodo ha-
beant idem motivum in specie physica. Proxi-
mus meus, ut vulgariter dicitur, est alter ego;
ergo licet inferiori, & minus intensâ Charita-
tate proximum diligam quam meipsum, non
tamen Charitate specie distinctâ, cum eadem
specie virtus eliciat actus ejusdem speciei magis
& minus intensos.

Si dixeris; amor sui ipsius est amor concu-
piscentiæ; amor autem proximi amicitia. Res-
pondeo, id non esse necessarium; nam potest
dari amicitia ad propriam personam, ut docet
Scotus 2. dist. 6. q. 1. n. 2. ibi: *Sicut quodcum-
que ens potest ipse (Angelus) amare amore amicitia,
ita quodcumque ens potest concupiscere ipse
amato; igitur cum Angelus potuerit se amare amore
amicitiæ, potuit sibi concupiscere omne bonum concu-
piscibile*. Et q. 2. n. 4. ibi: *Primus actus inordi-
natus (Angeli) fuit actus amicitia respectu sui-
ipsius*.

Sed ut contrarium esset verum, quid tum?
Numquid amor concupiscentiæ & amicitia
habent idem specie physica objectum moti-
vum? Nequaquam. Sic quippe Doctor supra
n. 3. distinguit illas voluntates: *Circa primum
(inquit) videndum est de ordine actuum voluntatis.
Et circa hoc dico, quod est in communi duplex
actus voluntatis, scilicet velle & nolle; nolle enim est
actus passivus voluntatis, quo fugit disconveniens,
seu resistit ab obiecto disconveniente. Velle est actus, quo
acceptat obiectum aliquod conveniens. Est etiam alterius
duplex velle, quod potest nominari amicitia & concu-
piscentiæ. Et dicatur velle amicitia esse istius obiecti,
cui volo bonum, & velle concupiscentiæ esse istius ob-
iecti, quod volo alicui alii amato*.

Igitur si actum, quo alteri volo Pœnitentiam,
appellaveris amorem amicitia, illum
autem actum, quo mihi eandem Pœnitentiam
volo, concupiscentiæ; dico tunc illos
duos actus non habere idem objectum moti-
vum etiam specie physica (& sic non est casus,
de quo quaeritur) nam principale motivum
unius, erit bonitas Petri v. g. cui opto Pœnitentiam;
alterius autem, bonitas ipsius Pœnitentia,
quæ duæ bonitates specie physica di-
stinguuntur.

Quæ cum ita sint, dico, & finem impono
præsenti Conclusioni unico verbo; idem ha-
bitus Pœnitentia specialis inclinât volunta-
tem, principaliter quidem ad vindictam sum-
mendam de propriis peccatis, secundariò ta-
men etiam de peccatis alienis; vel aliter, prin-
cipaliter inclinât ad Pœnitentiam propriam,
secun-

Eadem spe-
cie virtus
elicat actus
magis & mi-
nus intensos.

257.
Obiecto
solitur.

Potest dari
amicitia ad
proprium
personam
ex 200.

258.
Amor con-
cupiscentiæ
& amicitia
non habent
idem specie
physica ob-
jectum mo-
tivum.

259.
Habitus
Pœnitentia
specialis
principaliter
inclinât ad
proprium
Pœnitentiam,
secundariò
etiam ad
alienam

260.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

261.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

262.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

263.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

264.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

265.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

266.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

267.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

268.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

269.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

270.
Ratio est,
quia actus
illi moraliter
distinguntur
propter facti-
tatem
unitatis &
difficultatis
tem alterius

252.
Responsio
Lugonis
non satis
facit.

Idem habi-
tus virtutis
inclinât ad
actum libe-
rum & ne-
cessarium.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

Habitus in-
clinât ad
entitatem
physicam &
non tantum
ad morale.

secundario etiam ad alienam; quamvis ille habitus non denominetur Penitentia, nisi ab actu principali.

Ex his facillimum erit resolvere & concludere subiectum huius virtutis: pro quo instituitur

CONCLUSIO .VIII.

Subjectum specialis virtutis Penitentia, est voluntas creata, etiam Christi, & Angelorum, multo magis B. Virginis, primorum parentum in statu Innocentia, & Beatorum. Quidni etiam voluntas increata?

260. Incipio à voluntate increata, & quidem in illa ratione virtutis proprie reperi, ab omnibus admittitur: nam Deus facit ad extra opera quadam virtutum, puta iustitia, misericordia &c. idque morali & intellectuali modo, cum sit agens per intellectum & voluntatem; neque in proximo principio talium operum abstractè & præcisè concepto ulla imperfectio involvitur, & tale principium virtutem vocamus. Difficultas solum est, quodnam sit illud principium proximum, an ipsa voluntas, an verò aliqua formalitas per modum habitus, ab ipsa formaliter distincta.

261. Atque imprimis, ut certum suppono, non esse aliquod principium accidentale, prout virtus in nobis est; quia hoc esset imperfectio in Deo, ut constat; & omnis imperfectio virtutis in nobis, à Deo removenda est, prout patet etiam in ipsis actibus virtutum, qui non sunt accidentia, sed realiter essentia divina; adeoque similiter de virtutibus habitualibus loquendum est.

262. Quidam ergo putant illas virtutes esse formaliter distinctas à voluntate, ita ut voluntas sit quoddam principium universale actus tendentis in bonum; virtutes autem principia particularia, determinantia voluntatem ad particularia bona amanda, prout virtutes se habent in nobis.

263. Inquam sententiam videtur inclinare Scotus 4. dist. 46. q. 3. n. 2. ibi: Sustinendo tamen secundam viam, patet quòd iustitia & misericordia non sunt formaliter idem; quia iustitia respicit pro primo obiecto bonitatem divinam: misericordia autem respicit aliquid in creatura; istud autem obiectum & illud, non respiciuntur primò ab hoc & illo, nisi in hoc & in illo sit aliqua non identitas formalis; eùm tamen non identitate formaliter, stat identitas simpliciter.

Videtur Scotus affirmare, cum doceat iustitiam & misericordiam non esse formaliter idem.

Et ibidem n. 3. sic ait: Concedo ergo istam rationem, quòd sicut in Deo intellectus non est formaliter voluntas, nec è converso, licet unum verissimè identitate sit idem alteri: ita iustitia non est formaliter vel quiddam idem misericordia, vel è converso, & propter hanc non identitatem formalem potest illud esse principium proximum alicuius effectus extra, cuius reliquum non est principium formale: eodem modo sicut si hoc & illud essent due res, quia esse principium formale competit alicui, ut est tale formaliter.

264. Rogas qui sint isti effectus distincti? Respondeo, effectus misericordiae est liberare sine meritis; effectus iustitiae est condemnare ubi non sunt merita, vel salvare pro meritis. Hinc appositè Cassiodorus super psal. 50. Haec due res sunt in vis Domini semper adiunctae: loquitur de iustitia & misericordia.

265. Ex quo sic argumentor: si iustitia & misericordia sint due res (potius due formalitates) adeoque virtutes inter se formaliter distinctae: ergo etiam formaliter distinguuntur ab ipsa voluntate, iuxta illud: Quae sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se; & quae sunt non eadem inter se, non sunt eadem uni tertio, scilicet proportionatè identitate, vel non identitate.

266. Et ratio ulterior est: quia hoc non videtur repugnare perfectioni divinae; sufficit namque ad perfectionem infinitam voluntatis quòd includat formaliter omnem perfectionem simpliciter pertinentem ad constituendam potentiam volendi, licet non omnem perfectionem pertinentem ad virtutem moralem; id est, tamen voluntas divina ex sua perfectione infinita & formali nullam patitur defectibilitatem, quia infinite & intensivè est recta; tamen ex hac ipsa perfectione formali voluntatis, tamquam ex radice, emanant omnes perfectiones simpliciter & attributa, quae conveniunt voluntati in genere, eo modo, quo dicimus perfectiones essendi vel attributa emanare ab essentia radicaliter, sine quibus essentia, licet in esse entis & essentiae sit infinita intensivè, non tamen extensivè sine attributis.

267. Itaque ponimus virtutem formaliter distinctam in voluntate divina; quia ipsa est perfectio simpliciter, quam in suo conceptu essentiali voluntas non involvit. Nonne dicimus virtutes morales manere in Beatis, quamvis pro tunc voluntas eorum satis sit inclinata & determinata ad bonum? Sed cur hoc, nisi quia illi habitus perficiunt potentiam in ordine ad operationem?

268. Nec obstat dictis, quòd eadem causa, v. g. sol possit habere plures effectus, v. g. lumen & calorem; quia causa illa non sub formali sua ratione exigitur ad effectus illos, sed ex ratione eminentiali & virtuali. Aliud est, quando exigitur aliqua causa sub formali sua ratione, tunc enim sequitur esse distinctionem in illo effectu.

Iustitia & misericordia habent effectus distinctos.

262. Qui sunt isti effectus.

Cassiodorus.

263. Formaliter distinctio virtutis à voluntate non repugnat perfectioni divinae.

Habitus est perfectio simpliciter, quem in suo conceptu essentiali non involvit virtus divina.

264. Obiectio solvitur.

266.